

Angažování bývalých šlechticů v akciových společnostech v meziválečném Československu

Pavel Dufek

Angažování aristokracie v a.s. a s.s r.o. umožňuje

- Zkoumání velikosti jejího majetku a jejího možného ekonomického vlivu
- Zkoumání jejího společenského a politického vlivu, který jí její ekonomická síla umožňovala prosazovat
- Zkoumání jejích snah vyrovnat se s modernizací
- Zkoumání jejích sociálních vazeb – v akciových společnostech (méně v s.r.o.) možnost – a nutnost – stýkat se s dalšími osobami

Použitelné zdroje

Národní archiv:

- *Ministerrstvo vnitra I – stará/nová registratura*
- *Zemský úřad – spolkové záležitosti*
- *Ministerstvo průmyslu, obchodu a živností*
- *Ministerstvo financí I*
- *Státní pozemkový úřad*
- **SOA/MZA, ZA**
- *fondy obchodních soudů*
- *fondy velkostatků a rodinné fondy*
- **Compass a podobné adresáře a přehledy**

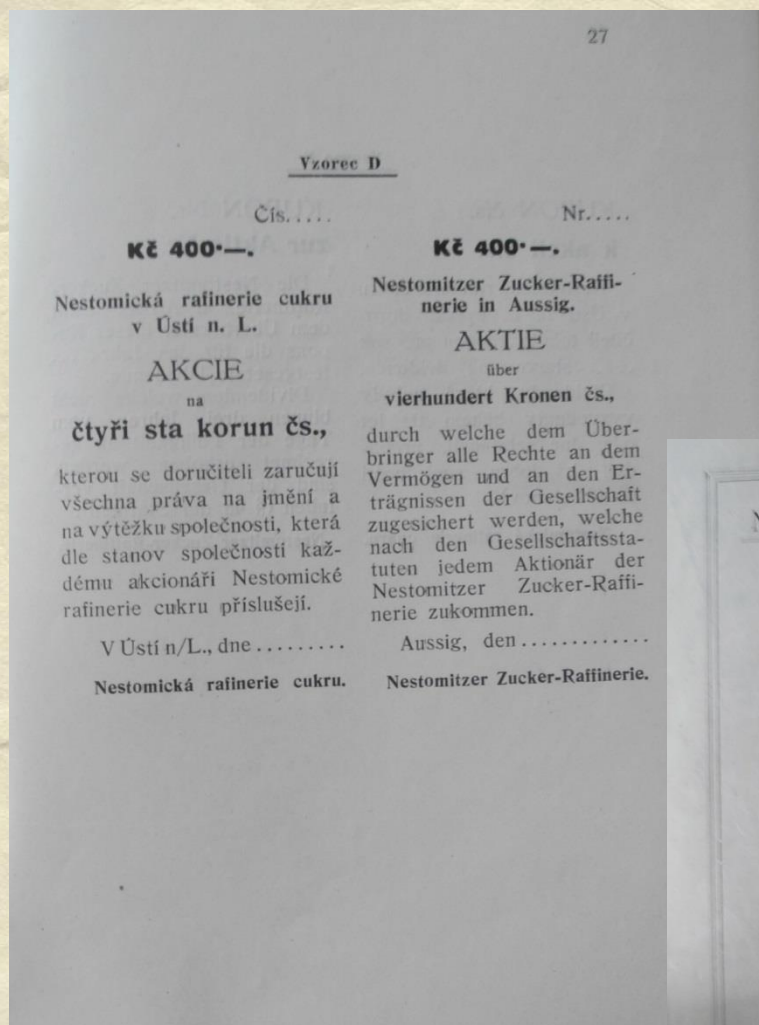

Angažovanost v akciových společnostech jako prostředek úniku z dohledu státu

- Se vznikem republiky zrušeny výsady aristokracie
- Majetek zůstal
- Pozemkový majetek:
 - deskové statky v listopadu 1918 obstaveny, zabrány v dubnu 1919 zákonem o zabrání velkého majetku pozemkového č. 215/1919 Sb. z. a n.,
 - Podle § 7 z.z. nutný souhlas Státního pozemkového úřadu se zcizením, zastavením, pronájmem pozemku, ale SPÚ prodeje schváleným osobám a za schválenou cenu vítány - odpadají mu starosti s měřením, stanovování cen a jejich placením a vymáháním
 - Podle zákona č. 318/1919 možnost odkupu a povinnost odprodeje dlouhodobých pachtů
 - Podle zákona č. 329/1920 Sb. z. a n., o převzetí a náhradě za zabraný majetek pozemkový (zákon náhradový=n.z.) určována náhrada za zestátněný majetek (*v případě neshody mezi SPÚ a majitelem určeno soudem*)
- Akciových společností se týká „jen“ nostrifikace (Zákon o podnicích, které mají sídlo mimo území československého státu; zákon č. 12/1920 Sb. z. a n.) a státní dozor nad valnými hromadami a uspořádáním – obecně žádné zvýhodnění ani znevýhodnění aristokratů- volný přesun kapitálu možný

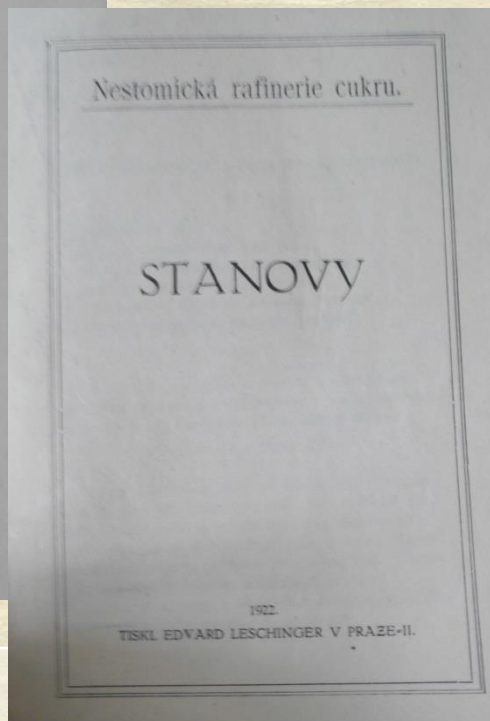

Akciové společnosti - anonymita

- Vzor akcií dle stanov Nestěmické rafinérie cukru v Ústí nad Labem společnosti pro průmysl cukerní z roku 1922

- anonymita vítaná
- vítaná asi i národní indiferentnost

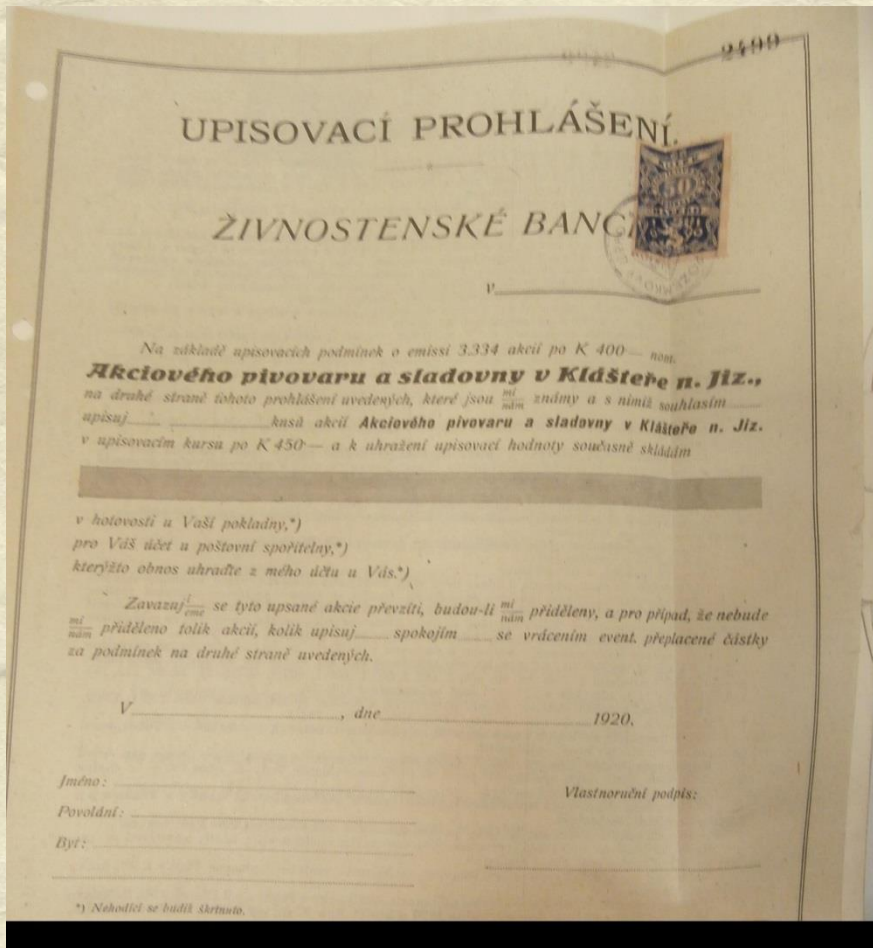

Angažování v a.s. a s.r.o. jako nástroj společenského vyjadřování

- Přijmutí republikánské reality – ale nepřímé – bez společenské ostrakizace ve „svých“ kruzích
- Nepřímé, ale doložitelné vyjádření loyality republiky
- „Vytažení“ majetku z přímého dohledu státu – projevení jistého stupně neloyality bezpečným způsobem

Příklady společenského vyjadřování I

- Účast Adolfa Waldsteina v akciové společnosti Klášter, pivovar a sladovna
- Zřízena 1919/1920 pod vedením Živnobanky - vkládá svůj pivovar a drží 32%, přes další osoby asi ovlivňuje další podíly
- 1926 přistupuje do ní Alexander Thurn-Taxis,
- v roce 1932 po smrti Adolfa Waldsteina v ní působí Karel Waldstein
- Předsedou dozorčí rady Václav Klement (předsedou dozorčí rady automobilky L&K do 1924 Erich Thurn-Taxis

Příklady společenského vyjadřování II

- Pod vedením Anglo-československé banky 1922 zřízena Rosicko-pardubická rafinérie cukru Jindřich Benies, a.s.
 - majetek vkládají Rudolf Ferdinand Kinský a rodina Beniesů, mající majetky v několika cukrovarnických společnostech
 - 1929 vplynula do rafinérie Krásné Březno, kde se setkal majetek různých Kinských

1458
Nostitz-Rieneck Erwein, Herrschaftsb., Vors. d. Verb. d. deutschen Großgrdb. in der čechosl. Rep., Prag, III., Maltézské nám. 1 und Schloß Měšice b. Prag, Čechosl.
V.-R.: Öst. Creditanstalt f. Handel u. Gewerbe, Wien.
Präs.: Eisenwerke A.-G. Rothau-Neudek, Prag.
V.-Präs.: Eisenwerke A.-G. Krieglach, Krieglach, Stmk.
Nostitz-Rieneck Leopold, Schloß Měšice b. Prag, Čechosl.
Dir.: Ziegelwerk, Pakoměřice.
V.-R.: Zuckerfabriken Schoeller & Co., A.-G., Prag.
Dir.-M.: Granthaler Zuckerfbr. A.-G., Oroska.
Nostitz Rieneck Friedrich, Graf, Heinrichsgrün b. Graslitz, Böh., Čechosl.
V.-R.: Eisenwerke A.-G., Krieglach.
V.-R.: Eisenwerke A.-G., Rothau-Neudek, Prag.
V.-R.: Zbirower Eisenwerke Max Hopfengärtner A.-G., Holoubkow.
V.-R.: I. Aktienbrauerei, Eger.
Nostitz-Rienek Josef, Horka, Böh., Čechosl.
Präs.: Landwirtschaftliche Zuckerfbr.-Gesellschaft. Horka

**Actiengesellschaft der Schönpriesener Zucker-
raffinerie.**
Rafinerie cukru Krásné Březno, Akciová společnost.
Sitz in Prag, Nám. Republiky 6, Zentralbüro II. Mikulandská 4 (bis 1920 Wien).
[1894.]
Raffinerie in Schönpriesen, Rohrzuckerfabrik: Lobositz.
Alleinverkauf: Bank für Handel u. Industrie, ehemals Länderbank, Prag, I.
Náměstí republiky 6.
Verwaltungsrat: Marcus Rotter, Ferdinand Bayer, Max Benies, Richard Elbogen, Emil Freund, Karl Glaessner, Alois Hecht, Kamill Ječny, Maximilian Kraus, Ulrich Ferdinand Kinsky, Henri Laporte, Henri Reuter, Massin Glaessner, Dr. František Srbek, Berthold Steiner, Viktor Schiek; Prok. und Fabriksdirektor in Schönpriesen: Ing. Heinrich Fischek.
Aktienkapital: Kč 14,733.200 in 73.666 Aktien à Kč 200. Ursprünglich fl. 500.000 in Aktien à fl. 5000. Laut Beschluß der Generalversammlung vom 26. September 1895 um fl. 400.000 erhöht. Die G.-V. von 22./2. 1915 beschloß, die bisherigen 180 Stück Aktien à K 10.000 in 900 Stück Aktien à K 200 zu zerteilen, bezw. eine bisherige Aktie gegen je 50 Stück neu auszugebende Aktien à K 200 umzutauschen, ferner das Aktienkapital durch Übertragung von K 1.800.000 aus dem

¹⁾ 1925/26 (1924/25): Čakovice Zuckerfabrik 13.357.478 (13.107.972), Mratiner Zuckerfabrik 6.142.217 (6.460.791), Vrdyner Zuckerfabrik 5.588.081 (5.158.785), Zuckerfabrik Münchengrätz 3.690.460 (3.832.804), Zuckerfabrik Kralup I: 28.236 (28.812).
²⁾ 1925/26 (1924/25): Gebäude 850.525 (806.889), Maschinen 893.810 (19.617.629), Inventar 645.233 (602.998).

74* R

Konec svobodného podnikání způsobila okupace 1938/1939

- přesuny majetku a možnost účasti omezena podmínkami
- někteří aristokraté z toho zdánlivě profitovali
- Někteří aristokratické podnikající rodiny věděly, že doba vhodná pro svobodné podnikání končí
 - Nostitz-Rienecková zastavuje podnik
 - Dřevostavby Jindřich Kolowrat zabaveny nacisty

